

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก

จัดทำโดย นางสาวจุฑาพร กุมุทพงษ์พานิช
รหัส ๖๑๐๖๐๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๖
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก

นางสาวจุฑาทพร กุมุทพงษ์พานิช^[๑]

บทนำ

เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าและการลงทุน อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อีกทั้งเพื่อเป็นการกระจายความเป็นเมืองพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสม เกิดเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง ทางรัฐบาลจึงมีนโยบายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก (EEC: Eastern Economic Corridor) หรือที่เรียกว่าโครงการอีอีซี (EEC) ที่ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง และเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อกับหรือเกี่ยวข้องกับ โครงการอีอีซี ถือว่าเป็นทั้งความจำเป็นและโอกาสสำหรับประเทศไทย หลังจากที่ประเทศไทยไม่มีการลงทุนขนาดใหญ่มานานกว่า ๓๐ ปี โครงการนี้จะจุดเริ่มต้นการสร้างเศรษฐกิจใหม่ในภาคตะวันออก และเชื่อมโยงกับทุกพื้นที่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย ปัจจุบันการดำเนินการดังกล่าว อยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการสื่อสารให้ประชาชนรับทราบ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การกำหนดและบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้และเป็นไปตามหลักนิติธรรม ก่อให้เกิดเป็นการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การดำเนินงานโครงการดังกล่าวเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศทั้งองค์กรรวม

หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Rule of Law ซึ่งมีผู้ให้คำแปลไว้หลากหลายมากมาย อาทิเช่น หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย หลักการปกครองด้านกฎหมาย หลักแห่งกฎหมาย หลักนิติธรรมตามกฎหมาย รวมทั้งคำแปลอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันนี้ แต่คำแปลที่เป็นที่นิยมและใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยในปัจจุบันคือหลักนิติธรรม^[๒]

แม้ว่าในประเทศไทยจะมีนักกฎหมาย นักวิชาการ และบุคคลได้อธิบายและตีความสาระสำคัญ แนวคิด และองค์ประกอบของนิติธรรมแตกต่างกันไป อีกทั้งยังไม่มีกำหนดแนวทางการปฏิบัติของหลักนิติธรรมที่ชัดเจนตามบริบทของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม การบริหารงานของ

^[๑] อ.บ. (อักษรศาสตรบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คพ.ม. (เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรรมการบริหารบริษัทโตโยต้า พาราگون มอเตอร์ จำกัด.

^[๒] ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนกุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการควบคุม ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่สำคัญต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม และหลักนิติธรรมนี้เองได้ปรากฏในบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมครั้งแรก โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนี้^[๒]

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังมีการกล่าวถึงหลักนิติธรรมอีกในหมวดที่ ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐส่วนที่ ๓ แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๖) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมาย และตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม

ความหมายของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมถือกำเนิดจากกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ต่อมาใน ค.ศ.๑๘๘๕ ศาสตราจารย์ เอ.วี.เคซีซี (A.V.Dicey) ได้เขียนคำอธิบายที่ชัดเจน โดยมีลักษณะเด่น ๓ ประการคือ

๑. รัฐบาล ฝ่ายบริหารหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจตามอำเภอใจที่จะกล่าวลงโทษผู้ใด บุคคลจะรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นทำผิดตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายนั้นกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้เท่านั้น

๒. ความเสมอภาคภายใต้กฎหมายเดียวกัน หากกระทำความผิดจะต้องถูกพิจารณาและลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกัน โดยมาตรฐานเดียวกัน

๓. ความมีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมายและจารีตประเพณีของสังคม มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการประชุมหารือกัน รวมทั้งมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีนักวิชาการมากมายที่พยายามจะรวบรวม กำหนด และสร้างความชัดเจนของหลักนิติธรรมให้เป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นหลักการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ

ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ได้ให้ความหมายของนิติธรรมว่า หลักนิติธรรม ก็คือ หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษย์ชนทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขา ค้ำครองมนุษย์ชนให้พ้นจากลัทธิตหารราชย์ หากมีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาด และโดยยุติธรรม ตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม^[๓]

ในขณะที่ ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมว่า เป็นหลักพื้นฐานทางกฎหมายที่กระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการทางยุติธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมนี้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมความขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมผลก็จะใช้บังคับไม่ได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักนิติธรรมคือ หลักที่อยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง^[๔]

หลักการอันเป็นสาระสำคัญของหลักนิติธรรมในประเทศไทย ที่เป็นที่รู้จักและเข้าใจทั่วไป ประกอบด้วย ๗ หลักการคือ

๑. หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ

๒. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งหลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

๓. หลักความชอบธรรมด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง หมายความว่า การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการหรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนที่มีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชน ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการต้องใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและต้องใช้ดุลยพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

๔. หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมายหลัก ห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

[๓] ศาสตราจารย์ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, **หลักนิติธรรม (The Rule of Law)** [Online], Available :

[Http://www.nrictthailand.org/nrict2013/download/RulesOfLaw_20150807.pdf](http://www.nrictthailand.org/nrict2013/download/RulesOfLaw_20150807.pdf) [2018, May 2].

[๔] ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์, (๒๕๕๕), **เอกสารบรรยายหลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และ ผลของการฝ่าฝืน, โรงแรมรามารการ์เดินส์.**

๕. หลักความอิสระของผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ ผู้พิพากษาต้องพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น และวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก ๓ ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

๖. หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้น ๆ มิได้

๗. หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

ความสัมพันธ์ของหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล

เมื่อมีการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคตามหลักนิติธรรมแล้ว ยังควรต้องมีอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งก็คือ การบริหารจัดการกิจการบ้านเมืองที่ดีด้วยเช่นเดียวกัน มิฉะนั้นแล้ว กฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ จะไม่มีความหมาย ซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้น เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล หรือ Good Governance โดยหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข สามัคคีและร่วมแรง ร่วมใจกัน จนก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศต่อภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น หลักนิติธรรมจึงถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

นอกจากหลักนิติธรรมจะเป็นองค์ประกอบแรกของหลักธรรมาภิบาลแล้ว ยังมีหลักอื่น ๆ อีกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ได้แก่

หลักคุณธรรม คือการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม เกิดเป็นค่านิยมที่ดี

หลักความโปร่งใส การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยมูลข้อมูลข่าวสาร อย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

หลักความมีส่วนร่วมคือ คือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และสามารถร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการมีส่วนร่วม เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารตลอดจนคณะข้าราชการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่อง และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

และสุดท้าย หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารต้องตระหนักว่า ทรัพยากรของประเทศมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่าเพื่อส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า หลักนิติธรรมเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมือง ถ้าหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และคำนึงถึงความเป็นธรรม ความยุติธรรม ก็จะทำให้กิจการบ้านเมืองมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าและสังคมอยู่อย่างสงบสุข ดังนั้น การดำเนินการบริหารบ้านเมืองต่าง ๆ จึงต้องปฏิบัติตามหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลควบคู่กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎระเบียบที่ถูกออกแบบมาตามหลักนิติธรรมจะไม่สัมฤทธิ์ผลหากไม่มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ด้วย

หลักนิติธรรมกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก

เกี่ยวกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก หรืออีอีซี (EEC: Eastern Economic Corridor) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้แผนไทยแลนด์ ๔.๐ ว่าด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ต่อยอดมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกหรือ Eastern Seaboard ที่ได้มีการดำเนินการมากกว่า ๓๐ โครงการ มีเป้าหมายหลักคือ เพื่อส่งเสริมการลงทุน ยกกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต ๓ จังหวัดในภาคตะวันออกคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับการขับเคลื่อน เศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อีกทั้งยังได้มีการกำหนดกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษอย่างชัดเจน ตามมาตรา ๓๙ หมวด ๕ ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูปอาหาร หุ่นยนต์ การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพ และเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์และสุขภาพครบวงจร

นอกจากนี้ โครงการอีอีซี ยังเป็นการกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เกิดเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

การพัฒนานั้นยังรวมไปถึงด้านการคมนาคม การขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการของ
ผู้ประกอบการ การจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ และความเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเศรษฐกิจอื่น ๆ

ข้อมูลเกี่ยวกับ ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ...

(ร่าง พ.ร.บ.๓)^[๔]

เพื่อเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของรัฐบาลในการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เต็มศักยภาพอย่าง
ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ...

(ร่าง พ.ร.บ.๓) ทั้งนี้เพื่อให้มีการพัฒนาต่อเนื่องเต็มศักยภาพของพื้นที่ เพื่อช่วยยกระดับขีด
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นการส่งเสริมพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง
ทันสมัย สร้างนวัตกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมาย ทั้งนี้ ต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น
และมีการบริหารพื้นที่แบบองค์รวม มีการวางแผนใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เหมาะสมกับพื้นที่และยั่งยืน
โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคเชื่อมโยง เมืองทันสมัย และมีบริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบ
วงจร

กระบวนการจัดทำร่าง พ.ร.บ.๓ ดังกล่าวได้ใช้เวลาเกือบ ๒ ปี โดยเริ่มตั้งแต่มีการประชุม
คณะกรรมการบริการการพัฒนาพื้นที่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่พิเศษ ซึ่งมีมติเห็นชอบในแนวทาง
และการออกกฎหมายว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ต่อมา ได้นำเสนอต่อ
คณะรัฐมนตรี ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบพร้อมทั้งมอบหมายให้นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รอง
นายกรัฐมนตรี ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดทำรายละเอียดโครงการพัฒนาระเบียง
เศรษฐกิจภาคตะวันออก รวมถึงการจัดทำกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้น สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกาได้แต่งตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ขึ้นมาเพื่อปรับปรุงร่าง พ.ร.บ.
ได้มีการประชุมกว่า ๓๐ ครั้ง และได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานมาให้ข้อคิดเห็น เป็น
ระยะเวลาตั้งแต่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีการนำเข้าสู่การ
พิจารณาของคณะรัฐมนตรีรวม ๓ ครั้งด้วยกัน

ร่าง พ.ร.บ.๓ ฉบับนี้ ได้ปฏิบัติตามมาตรา ๗๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐
ในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้น
ต่อประชาชน ดังต่อไปนี้

๑. มีการเผยแพร่ร่าง พ.ร.บ.๓ เพื่อให้ได้รับฟังความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ของการ
นิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียง

[๔] สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก, ๒๕๖๑, สรุป ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.
.... ฉบับผ่านสภา ฯ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, หน้า ๑-๙.

เศรษฐกิจภาคตะวันออก ในระหว่างวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ถึง ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด ๔ ราย และปัจจุบันยังเผยแพร่อยู่

๒. ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติ ๑๗ หน่วยงาน มากกว่า ๑๐ ครั้ง เพื่อรวบรวมความเห็นเสนอต่อที่ประชุมเสนอคณะรัฐมนตรี

๓. ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับร่าง พ.ร.บ.๑ และการเชื่อมโยงกับการพัฒนาตามร่าง พ.ร.บ. ๑ ในบริบทต่าง ๆ หลายครั้งตลอดระยะเวลาเกือบ ๒ ปี ทั้งในกรุงเทพฯ ผ่านสื่อระดับประเทศ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว รวมมากกว่า ๑๐๐ ครั้ง ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทำความเข้าใจทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

๔. ได้เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ กรรมการ ๓๐ ท่าน (ดร.วิษณุ เครืองาม เป็นประธาน) และได้ประชุมรวม ๑๗ ครั้ง และพิจารณาครบทุกมาตรา เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑

๕. มีการเผยแพร่ผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอ ข่าวนสาร ประมวลคำถามคำตอบ ผ่านทางเว็บไซต์ รวมถึงการเตรียมพร้อมเพื่อเดินสายเผยแพร่ความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ (Roadshow)

สาระสำคัญของร่าง พ.ร.บ.๑ มีดังต่อไปนี้

สาระสำคัญที่ ๑ มีขอบเขตพื้นที่พัฒนาชัดเจน (หมวด ๑) โดยกำหนด ๓ จังหวัดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น (หากจะเพิ่มเติมต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาและขยายได้เฉพาะพื้นที่อื่นในภาคตะวันออก ตามมาตรา ๖)

สาระสำคัญที่ ๒ มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน (หมวด ๒) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับระบบเศรษฐกิจไทย ผู้ลงทุน และประชาชนว่าจะเป็นโครงการที่ต่อเนื่องแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และมีทุกภาคส่วนร่วมกันรับผิดชอบในโครงการนี้

๑) มีคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (มาตรา ๑๐) จำนวน ๒๘ ท่าน ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นรองประธาน รัฐมนตรีเป็นกรรมการ ข้าราชการเป็นกรรมการ (เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ) กรรมการจากภาคเอกชน (คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน ๓ สถาบัน (กกร.) ได้แก่ ประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และประธานสมาคมธนาคารไทย) ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นกรรมการและเลขานุการ

๒) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (หมวด ๓) โดยมีเลขาธิการ ซึ่งจ้างในลักษณะสัญญากำหนดระยะเวลา ๔ ปี และมีกำหนดดัชนีชี้วัดผลงาน (มาตรา ๑๘) สำนักงานถูกวางให้เป็นแบบองค์กรที่พึ่งพาตนเองด้ทางการเงิน (มาตรา ๒๔) และต้องมี

รายงานการทำงานต่อคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อย่างน้อยทุก ๓ เดือน และรายงานสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาทุกปี (มาตรา ๑๕) ทั้งนี้ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทำงานเพื่อภารกิจระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรถาวรและยึดภารกิจเป็นเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานชัดเจนและไม่ยึดติดกับตำแหน่ง

สาระสำคัญของที่ ๓ วางการพัฒนาทั้ง ๓ จังหวัดให้เชื่อมโยงกันโดยไม่เกี่ยวกับเขตการปกครอง (หมวด ๔) ยึดหลัก คุ่มครอง เคารพ เยียวยา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์สูงสุด สร้างการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชนและสุขภาวะประชาชน ทั้งนี้ ได้จัดทำเป็นแผนพัฒนาพื้นที่ (มาตรา ๒๙) และแผนผังการพัฒนาพื้นที่ (มาตรา ๓๐) และแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวม ๘ เรื่องด้วยกัน ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค-คมนาคมขนส่ง-เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร-การตั้งถิ่นฐานและภูมิสังคม-นิเวศและสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม-บริหารจัดการน้ำ-มลภาวะ-ป้องกันอุทกภัย

สาระสำคัญของที่ ๔ มอบหมายหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเดียวหรือหลายหน่วยงาน เป็นผู้ดำเนินการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (มาตรา ๓๓) เพื่อให้ทราบผู้รับผิดชอบชัดเจน เน้นการทำงานร่วมกัน และไม่แยกกันทำงาน

สาระสำคัญของที่ ๕ จัดหาที่ดินและอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพัฒนาที่จำเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถจัดหาที่ดินเพื่อการพัฒนาเท่าที่จำเป็น โดยดูแล เยียวยาประชาชนอย่างพอเพียง โดยให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการซื้อ เช่า เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน เวนคืน และให้มีคณะกรรมการพิเศษเฉพาะกิจศึกษาความเหมาะสม (มาตรา ๓๔) ส่วนที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สามารถเข้าไปใช้ประกอบกิจการอื่นได้โดยต้องตอบแทน (มาตรา ๓๖) และไม่มีการถมทะเลในร่าง พ.ร.บ.ฯ นี้

สาระสำคัญของที่ ๖ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการหลักโดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน (อนุมัติ อนุญาต ให้สิทธิ หรือให้สัมปทาน) (มาตรา ๓๗) เพื่อให้สามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ที่จำเป็นได้ เน้นการบริหารจัดการให้เกิดความเชื่อมโยง โดยต้องเป็นโครงการสำคัญโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เท่านั้น หากเชื่อมโยงออกไปนอกเขต ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรีผู้รักษากฎหมาย

สาระสำคัญของที่ ๗ ใช้เฉพาะเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ (เขตเล็ก) เป็นกลไก ไม่ใช่ใช้พื้นที่ทั้งหมดทั้ง ๓ จังหวัด (หมวด ๕) เฉพาะพื้นที่เฉพาะ เช่น สนามบินอู่ตะเภา เขตส่งเสริมดิจิทัล (EECd) เขตส่งเสริมนวัตกรรม (EECi) นิคมอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับเขตการปกครอง ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยการดำเนินการจะจำกัดอยู่กับอุตสาหกรรมเป้าหมายเท่านั้น เจ้าของที่ดิน

สามารถขอให้ที่ดินเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษได้ แต่ประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมกันยื่นคำขอด้วย หมายความว่าต้องมีการเจรจาและเยียวยาแล้ว (มาตรา ๔๒)

สาระสำคัญของที่ ๘ ให้สิทธิประโยชน์เฉพาะในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ หรือ เขตเล็ก (มาตรา ๔๘) ซึ่งในมาตรา ๔๘ นี้เอง ได้มีการอ้างอิงถึงสิทธิของคนต่างด้าวไว้ในบางหัวข้อด้วย ดังต่อไปนี้

๑) ให้สิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือสิ่งหาริมทรัพย์ และการเช่าที่ดินของคนต่างด้าว หมายความว่า สิทธิการถือที่ดินหรือสิ่งหาริมทรัพย์อื่น (ได้รับอนุญาตเพื่อประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๔๙) หากไม่ประกอบกิจการใน ๓ ปี ต้องจำหน่ายภายใน ๑ ปี หากไม่ปฏิบัติตาม สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะดำเนินการจำหน่ายเอง (มาตรา ๕๑) และสิทธิในการเช่า เช่าช่วง ให้เช่า หรือให้เช่าช่วง โดยทำสัญญาได้ไม่เกิน ๕๐ ปี จะต่อสัญญาไม่เกิน ๔๙ ปี (เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมปี ๒๕๔๒)

๒) สิทธิในการนำคนต่างด้าวเข้ามาอาศัยในราชอาณาจักร (มาตรา ๕๔) เพื่อให้เกิดการนำผู้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ เข้ามาทำงานและถ่ายทอดความรู้ให้กับคนไทย

๓) สิทธิในการได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนอากร (มาตรา ๕๖) โดยต้องไม่เกินกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเพดานเท่ากัน

๔) สิทธิในการทำธุรกรรมทางการเงิน (มาตรา ๕๗) เพื่อให้เกิดการทำธุรกรรมทางการเงินในเขตเล็กได้อย่างคล่องตัว โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมแลกเปลี่ยนเงินตราทั้งหมดหรือบางส่วน สามารถใช้เงินตราต่างประเทศชำระค่าสินค้าและบริการระหว่างผู้ประกอบการ และเงื่อนไขให้พิจารณาร่วมกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย

๕) สิทธิประโยชน์อื่น ๆ (มาตรา ๕๙) ได้แก่ ใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพตามเงื่อนไขที่กำหนด และการกำหนดสิทธิประโยชน์อื่นๆ เพื่อให้เท่าเทียมกับกฎหมายเดิมที่มีอยู่

๖) สิทธิประโยชน์ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ประกาศใช้อยู่แล้ว (มาตรา ๕๙/๑) ได้แก่ อุตสาหกรรมอากาศยาน ให้สิทธิคนไทยในการถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละ ๕๑ ได้

สาระสำคัญของที่ ๙ ให้มีกองทุนพัฒนา “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” เพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (มาตรา ๖๐) เพื่อสร้างความสมดุลในการพัฒนาให้ทุกคนได้รับประโยชน์ทั่วหน้า โดยพัฒนาพื้นที่ชุมชน ช่วยเหลือ เยียวยา สนับสนุนการศึกษา ทุนการศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา

หลักนิติธรรมกับร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ...

จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าในภาพรวมของโครงการอีอีซี ตั้งแต่ได้มีการดำเนินงานมาทั้งหมด ได้ปฏิบัติและครอบคลุมตามหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล หากวิเคราะห์เพิ่มเติม สามารถแยกได้เป็น ๓ ส่วนด้วยกัน คือส่วนของหลักการและเหตุผล ส่วนของการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ฯ และส่วนของการนำร่าง พ.ร.บ. ฯ ไปใช้ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ หลักการและเหตุผล หลังจากที่ได้อ่านเห็นชอบกับหลักการและแนวทางเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก ก็ได้มีการดำเนินการร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ... ขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งนี้เป็นไปตามหลักนิติธรรมที่ว่าด้วย หลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งเห็นได้จากการที่ต้องมีการจัดตั้งกรรมการในการดำเนินงานส่วนงานต่างๆ ของโครงการที่ต้องมาจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน การกำหนดกระบวนการนำเสนอและอนุมัติแผนงาน เป็นไปตามหลักการที่ต้องมีการตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจกัน นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหาและหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายได้ร่าง พ.ร.บ. ฯ อย่างมีหลักเกณฑ์ ตามสาระสำคัญที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี และคำนึงถึงกฎหมายหลักหรือกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น การกำหนดสิทธิประโยชน์เรื่องการยกเว้นหรือลดหย่อนอากร สิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์และการเช่าที่ดินของคนต่างด้าว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในสาระสำคัญส่วนที่มีการกำหนดบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบส่วนงานต่างๆ ของโครงการ ถึงแม้จะมีมติชี้ชัดและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน แต่ถ้าหากมีการกำหนดถึงบทลงโทษเพื่อรับผิดชอบผลจากการดำเนินงานที่ผิดพลาด หรือไม่ปฏิบัติตามเป้าหมาย หรือเกิดผลเสียจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด จะครอบคลุมถึงหลักนิติธรรมที่ว่าด้วยหลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีความผิด” ในทางกลับกันมากขึ้น เช่น การทำสัญญาที่ผิดพลาด การตัดสินใจลงทุนที่ทำให้เกิดการขาดทุนมหาศาล เป็นต้น หากมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน จะทำให้ผู้ดำเนินโครงการในส่วนงานต่าง ๆ มีความระมัดระวังมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้ประชาชนและนักลงทุนเกิดความมั่นใจเพิ่มมากขึ้นถึงความเป็นไปได้ที่โครงการจะประสบผลสำเร็จ

ส่วนที่ ๒ การจัดทำร่าง พ.ร.บ. ฯ ซึ่งในส่วนนี้ครอบคลุมหลักนิติธรรมที่ว่าด้วย หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเห็นได้จากสาระสำคัญที่ ๕ เกี่ยวกับการจัดหาที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถจัดหาที่ดินเพื่อการพัฒนาเท่าที่จำเป็นโดยมีการดูแล เยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างพอเพียงและเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ ยังคงน้อยเกินไป เมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มประชากรที่จะได้รับผลกระทบ ดังนั้น ควรคำนึงในจุดนี้มากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลว่าด้วยหลักการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ ๓ การนำร่าง พ.ร.บ. ๓ ไปใช้ ณ ขณะนี้ อยู่ในขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้ การระดมทุนจากภาคส่วนต่าง ๆ และการสื่อสารเกี่ยวกับโครงการและร่าง พ.ร.บ. ๓ ทางผู้เขียนจึงมีเพียงข้อเสนอแนะว่า ควรคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลประกอบกันไปด้วย เช่น การดำเนินการระดมทุนและลงทุน ควรเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ควรต้องเข้าถึงข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทิศทาง ธุรกิจที่จะเข้ามาร่วมลงทุน การดำเนินงานและความคืบหน้าของโครงการนี้ ตัวบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบทั้งหมด และในทางเดียวกันกับส่วนที่ ๑ หากมีการกำหนดผลที่ตามมาอย่างชัดเจนในกรณีที่ดำเนินการผิดพลาดในโครงการ จะทำให้โครงการนี้เป็นที่มั่นใจต่อประชาชน นักลงทุน และเพื่อนบ้านที่จะมาเป็นคู่ค้าทางธุรกิจของประเทศไทยในอนาคตได้มากขึ้น

บทสรุป

ทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นที่น่ายินดีที่ทางผู้มีอำนาจในการดำเนินงานและตัดสินใจของประเทศ ได้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ซึ่งเห็นได้จากสาระสำคัญในการกำหนดและร่าง พ.ร.บ. ๓ ฉบับนี้ เพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกแง่มุม ทั้งในการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต ทักษะความสามารถของประชากรในประเทศ และคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดร่วมกันของประเทศ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่จะทำให้คนในประเทศมองเห็นทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศไปในทางเดียวกันคือ การคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลควบคู่กับหลักนิติธรรมให้ชัดเจนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหลักความมีส่วนร่วม รับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ซึ่งสิ่งที่ทำดำเนินการมาอยู่แล้วนั้น ไม่จำเป็นที่จะเป็นการเปิดช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและจำนวนมากขึ้นจะครอบคลุมกับประเภทของกลุ่มคนจำนวนมากอยู่แล้ว (Target group) แต่ควรคำนึงถึงระยะเวลา (Timeline) และกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับถึงการดำเนินการของรัฐมากขึ้น (Buy-in Process) และหลักความโปร่งใส ที่ถึงแม้การกำหนดหลักการและขั้นตอนในการพิจารณาในการดำเนินโครงการต่าง ๆ มาเป็นอย่างดีและชัดเจน ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงความจริงที่ว่า ต่างคนต่างความคิดได้ ดังนั้นในขั้นตอนการดำเนินงานจริง ควรจะต้องแน่ใจว่าได้มีการประชาสัมพันธ์และเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนรับทราบ ตรงไปตรงมา และตรวจสอบได้ หากต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษใด ๆ ขึ้นมา ที่มาของคณะกรรมการ กระบวนการตรวจสอบ จะต้องอธิบายตรวจสอบได้ และสามารถประเมิน จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ราบรื่นมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยไม่เพียงแต่จะพัฒนามากขึ้นในส่วนของเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก แต่ยังคงทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและนำพาให้ประเทศพัฒนามากยิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

๑. คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน ๓ สถาบัน (กกร.), ๒๕๖๐, คณะกรรมการ [Online], Available : [Http://www.jsccib.org/th/organization/1](http://www.jsccib.org/th/organization/1) [๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
๒. ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ, ๒๕๖๑, ผลกระทบ พ.ร.บ. EEC และนโยบายไทยนิยม [Online], Available : [Https://www.prachachat.net/columns/news-121049](https://www.prachachat.net/columns/news-121049) [๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
๓. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการควบคุม ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
๔. ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์, (๒๕๕๕), เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรม ความหมายสาระสำคัญ และ ผลของการฝ่าฝืน, โรงแรมรามาร์คเด้นส์, กรุงเทพฯ.
๕. ศาสตราจารย์ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๕๘, หลักนิติธรรม (The Rule of Law) [Online], Available : [Http://www.nrlcthailand.org/nrlc2013/download/RulesOfLaw_20150807.pdf](http://www.nrlcthailand.org/nrlc2013/download/RulesOfLaw_20150807.pdf) [๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
๖. ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, (๒๕๕๖). เอกสารบรรยาย ดุลยภาพระหว่างการเมืองภาคนักการเมืองและการเมืองภาคพลเมืองกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.
๗. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช, (๒๕๕๖), เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายนิติบัญญัติ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.
๘. ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม, (๒๕๕๒), เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, ที่ประชุมสำนักกรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพฯ.
๙. สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก, ๒๕๖๑, เกี่ยวกับองค์กร [Online], Available : [Https://www.eeco.or.th/](https://www.eeco.or.th/) [๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
๑๐. สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก, ๒๕๖๑, สรุป ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ..., ฉบับผ่านสภา ฯ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, หน้า ๑-๙.